

Oponentský posudek

Horná, Michaela, *Způsoby uchovávání české kultury u dětí českých krajanů v norském Oslu – případové studie*. Praha: FHS UK, 2022, 53 stran včetně příloh.

Jak je v úvodu bakalářské práce Michaely Horné konstatováno, jejím záměrem je prozkoumat způsoby, skrze které je česká kultura implementována do výchovy dětí v norském hlavním městě Oslu (s. 6). Z tohoto hlavního záměru jsou poté odvozeny dvě výzkumné otázky cílené na význam používání českého jazyka a kulturní projevy dětí našich krajanů (s. 7).

Celá práce je rozdělena do tří „klasických“ oddílů na teoretickou, metodologickou a praktickou (empirickou) část. První část, v níž autorka představuje některé teoretické koncepty, které se jí staly jistým východiskem pro vlastní výzkum, je v určitém smyslu poměrně dlouhá, v jiném naopak dost útlá. Vzhledem k rozsahu textu (přibližně 37 stran bez příloh) představuje tato část více než jednu jeho třetinu. Na druhou stranu se v této části pracuje s řadou pojmů, které by si samy o sobě i v kontextu bakalářské práce zasloužily hlubší rozpracování. Takto se vždy přibližně na dvou stránkách pracuje s natolik komplikovanými a v různých vědních oborech propracovanými pojmy, jako jsou bilingvismus/multilingvismus, migrace, etnická identita a kultura. Především poslední ze jmenovaných pojmů je v současné, přinejmenším evropské sociální antropologii, problematizovaný. Nicméně musím uvést, že autorka si tuto problematičnost uvědomuje odkazem na starší práci týkající se analýzy definic kultury od Clyda Kluckhohna a Alfreda Kroebera z počátku padesátých let. Rozhodně měl ale v této souvislosti být více rozpracován poslední odstavec pododdílu 2.5. Kultura (s. 14), nikoli ho tak trochu odbýt lakonickým tvrzením, podle něhož „poskytuje národní identita jeden ze způsobů, jak naplnit kulturní uspokojení“ (s. 14). Jak můžeme obecně i v kontextu této práce chápat, co se rozumí „kulturním uspokojením“? Zmiňované teoretické koncepty bych doporučoval postavit na jiné literatuře, než s jakou autorka pracuje. V podkapitolách 2.2. Migrace (s. 10-11) a 2.3. Integrace (s. 11-12) autorka odkazuje například na publikaci Jaroslava Maliny (2009), kterou ale skutečně nelze považovat v této oblasti za autoritativní, jde spíše o text určený širší veřejnosti. K bilingvistu/multilingvistu existují z poslední doby desítky fundovaných textů, k etnické identitě, která by měla být pro stanovené cíle klíčová, stovky. Je trochu s podivem, že autorka nepracovala alespoň s některými pracemi norských sociálních antropologů na čele s Thomasem H. Eriksenem, autorem mnoha článků nebo knihy vztahující se k antropologii multikulturních společností přeložené také do češtiny (2007) atd. Rovněž mně chybí alespoň stručný nástin jazykové problematiky v kontextu norské společnosti, v níž se studované skupiny pohybují, alespoň na úrovni dichotomie nynorsk/bokmål. Nebo toto rozlišení nikdo z respondentů nerefletoval, resp. není to pro vlastní výzkum relevantní?

Zatímco teoretickou část považuji za poněkud rozpačitou, následující metodologickou část (s. 21-25) považuji naopak za velmi zdařilou. Autorka velmi explicitně a přesvědčivě představuje čtyři rodiny, na jejíž zejména dětské členy soustředila při svém etnografickém výzkumu svou hlavní pozornost. Detailně je představeno šest fází terénního výzkumu, přičemž u každé fáze jsou jasně zmíněny autorčiny vlastní pojmy zapadající do jednotlivých částí. Z kapitoly je patrné, jaké hlavní metody autorka používala, v jakém rozpětí a kde probíhal vlastní výzkum, ukazuje, jak byla data analyzována atd. Kvalitně je také zpracována podkapitola týkající se etiky terénního výzkumu, která je rovněž zařazena do jedné z příloh textu. Jednotliví informátoři jsou důsledně anonymizováni (na úrovni rodiny označením A, B, C, D, jména jsou rovněž smyšlená v souladu s etickými pravidly podobného výzkumu). Snad jen neobratné

spojení „pomocí deskriptivního popisu“ (s. 21) mírně vybočuje z jinak přehledně a pěkně zpracované části.

Ani k praktické části (s. 26-42) nemám vážnějších výhrad. V kontextu bakalářské práce je její rozsah přiměřený, čtenář si může udělat velmi dobrý obraz toho, jak ve studovaných rodinách vypadá zejména jazyková situace. Autorka se vždy snaží o určité zobecnění a vystižení této situace, kdy se více používá norština, kdy čeština, kdy jsou aktéři více bilingvní, kdy který jazyk upřednostňují atd. Je ale velká škoda, že snad na žádném místě autorka nepropojuje svá zjištění a závěry s jakýmkoli teoretickým konceptem. Provázanost teoretické a empirické části tak zcela chybí, na druhou stranu je třeba poctivě říci, že autorčiným záměrem bylo „pouze“ popsat jazykovou situaci atd. v oněch čtyř vybraných rodinách, označovaných jako případové studie, ne ji důkladněji analyzovat a vypracovat jakoukoli teorii.

V krátkém závěru (s. 43) autorka nejen shrnuje výsledky svého výzkumu, ale naznačuje také určité další možnosti, jak s touto dynamickou problematikou v budoucnu pracovat. Práci doplňuje několik příloh, přičemž úryvky z terénního deníku bych zařadil spíše do hlavních částí textu, do přílohy bych dal jako ukázkou přepis jednoho z rozhovorů apod.

Bakalářská práce Michaely Horné je navzdory mým výhradám směřujícím zejména k teoretické části a její nepropojenosti s empirickou částí napsána poctivě. Je opřena o čtyřměsíční terénní etnografický výzkum v cizojazyčném prostředí, což jistě mohlo jeho průběh do jisté míry komplikovat, považuji ji za zdařilejší v metodologické i empirické části a celkově ji předběžně hodnotím známkou **velmi dobře** v závislosti na obhajobě.

V Květnici, 20. 9. 2022.

Marek Halbich, Ph.D.